

SUOMEN ULKOASIAINHALLINNON IHMISOIKEUSSTRATEGIA

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

SUOMEN ULKOASIAINHALLINNON IHMISOIKEUSSTRATEGIA

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

Julkaistu 10. kesäkuuta 2013
ISSN 0358-1489
ISBN 978-952-281-145-5
PDF ISBN 978-952-281-143-1
e-julkaisu ISBN 978-952-281-144-8

Paino: Kopijyvä Oy, Jyväskylä
Ulkoasu: Kopijyvä Oy, Joensuu

Tämä julkaisu on painettu ympäristöystävälliselle Reprint-paperille, joka on valmistettu 60% kierrätyskuidusta. RePrint- paperille on myönnetty seuraavat sertifikaatit: ISO 9001, ISO 14001, EMAS, DIN 6738, EN-71-3, FSC JA EU-kukka.

SISÄLLYS

JOHDANTO	7
TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS.....	9
1. IHMISOIKEUDET SUOMEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASSA	11
2. IHMISOIKEUDET OVAT YLEISMAAILMALLISIA.....	12
3. IHMISOIKEUKSIA EDISTETÄÄN YHTEISTYÖLLÄ.....	14
4. IHMISOIKEUKSIA EDISTETÄÄN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKAN KAIKILLA OSA-ALUEILLA	16
5. SUOMEN KANSAINVÄLISEN IHMISOIKEUSPOLITIIKAN LÄPILEIKKAAVAT TAVOITTEET JA KÄRKIHANKKEET	19
6. KAHDENVÄLINEN YHTEISTYÖ	22
7. TOIMINTA KANSAINVÄLISISSÄ JÄRJESTÖISSÄ.....	24
8. IHMISOIKEUDET ULKOASIAINHALLINNON TOIMINNASSA	26

JOHDANTO

Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan periaatteet, toimintatavat ja tavoitteet kirjattiin ensimmäisen kerran perusteellisemmin ulkoasiainministerin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle antamaan selvitykseen vuonna 1998. Ulkoasiainministeri antoi seuraavan, edellistä laajemman selvityksen niin ikään ulkoasiainvaliokunnalle vuonna 2000. Valtioneuvoston selonteko ihmisoikeuspolitiikasta annettiin eduskunnalle vuosina 2004 ja 2009. Viimeisimpään asiakirjaan sisältyi laaja ihmisoikeuksia Suomessa käsittelevä osio.

Suomen ulkoasiainhallinnon ensimmäisessä ihmisoikeusstrategiassa linjataan ihmisoikeuspolitiikan periaatteet, toimintatavat ja tavoitteet osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme. Strategiaa täydentää yksityiskohtainen toimintaohjelma, jossa määritellään kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan lähivuosien keskeisimmät hankkeet. Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan toimeenpanoa Euroopan unionissa ja kansainvälisissä järjestöissä sekä turvallisuus-, kehitys- ja kauppapolitiikassa ohjataan myös valtioneuvoston ja ministeriön muissa poliittisissa linjauksissa.

Ihmisoikeudet ovat tärkeällä sijalla Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategian ja siihen liittyvän toimintaohjelman tavoitteena on valtavirtaistaa ihmisoikeudet entistä tehokkaammin ja johdonmukaisemmin ulkopoliittikan kaikille osa-alueille. Samalla ihmisoikeuspolitiikan vaikuttavuutta lisätään aloitteellisuuden ja aktiivisuuden paremmalla kohdentamisella. Suomen tavoitteet tulee sopeuttaa maailman muuttumiseen ja uusiin haasteisiin. Niukkojen resurssien aikana tavoitteet on priorisoitava ja resurssit kohdennettava entistä tarkemmin Suomen ihmisoikeuspolitiikan vaikuttavuuden ja tulokellisuuden lisäämiseksi.

Ulkoasiainhallinnon ihmisoikeuspolitiikan läpileikkaaviksi teemoiksi on määritelty syrjinnän poistaminen ja avoimuuden ja osallisuuden lisääminen. Nämä teemat ohjaavat kaikkea toimintaa. Läpileikkaavien teemojen pohjalta valitaan kaksivuotiskau-

”...ihmisoikeusstrategiassa linjataan ihmisoikeuspolitiikan periaatteet, toimittavat ja tavoitteet osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme.”

sittain kärkihankkeet, joihin keskitytään lähitulevaisuudessa. Näihin ohjataan enenevässä määrin olemassa olevat resurssit ja niiden osalta pyritään kehittämään suomalaista osaamista entisestään. Näitä aiheita pyritään viemään aloitteellisesti eteenpäin sekä kansainvälisessä yhteistyössä että kahdenvälisessä yhteistyössä. Tavoitteena on, että Suomi vähitellen nähtäisiin keskeisenä

toimijana kansainvälisillä areenoilla näiden teemojen osalta. Kärkihankkeita valittaessa on pyritty hyödyntämään olemassa olevaa osaamista sekä ottamaan huomioon Suomen toiminnan tuottama lisäarvo asian edistämiseksi. Kärkihankkeiden ohella Suomi on jatkossakin sitoutunut ihmisoikeuksien edistämiseen kokonaisvaltaisesti. Syrjittyjen ryhmien oikeuksien osalta Suomi pyrkii entistä tehokkaammalla kumppanuuspolitiikalla tuloksellisuuteen ja resurssien tehokkaampaan käyttöön.

Ulkoasiainministeriön ohella muut ministeriöt edistävät ihmisoikeuksia myös kansainvälisillä areenoilla. Tässä strategiassa määritellään ulkoasiainministeriön tavoitteet, joita myös toteutetaan yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan tavoitteiden toteutuminen edellyttää monilta osin tiivistä yhteistyötä ministeriöiden välillä. Ulkoasiainministeriö valmistelee seuraavan, vuonna 2014 annettavan valtioneuvoston ihmisoikeusselonteon yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Samalla arvioidaan vuoden 2009 selonteon sekä Kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman tavoitteiden toteutuminen. Ulkoasiainministeriön oma strategiatyö toimii osaltaan panoksena valtioneuvoston yhteiseen selontekoon.

Ihmisoikeuksien kansallisessa valvonnassa ja täytäntöönpanossa on tapahtunut merkittäviä muutoksia. Suomeen on Yhdistyneiden kansakuntien suositusten mukaisesti perustettu riippumaton ja itsenäinen kansallinen ihmisoikeusinstituutio; Ihmisoikeuskeskus aloitti toimintansa vuoden 2012 keväällä. Ministeriöiden välinen ihmisoikeusyhteistyö on lisääntynyt valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusyhteyshenkilöiden verkoston myötä. Verkoston tehtäviin kuuluu tarkastella Suomen ihmisoikeusveloitteiden ja -sitoumusten täytäntöönpanoa ja niihin liittyvää määräaikaisselontointia. ●

TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS

Kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikkamme periaatteet ovat osoittautuneet kestäviksi. Toimintaympäristömme kuitenkin elää koko ajan ja neljässä vuodessa maailma on muuttunut.

Globalisaatio on edennyt ja valtioiden keskinäisriippuvuus on edelleen lisääntynyt. Ajankohtainen esimerkki on finanssikriisin laajalle levinnyt vaikutus. Samalla kun globalisaatiokehitys avaa uusia yhteistyön mahdollisuuksia, globalisoituvat markkinat tuovat mukanaan myös ongelmia. Globalisaation hyötyjen epätasainen jakautuminen on haaste ihmisoikeuksien toteutumiselle. Kasvava eriarvoisuus näkyy niin valtioiden välillä kuin niiden sisällä. Talouskriisi, kilpailu luonnonvaroista ja kovenevat aseteet heijastuvat epätasa-arvon ja syrjinnän lisääntymisenä, joka ilmenee myös vihapuheena ja väkivaltana. Globaalien valtasuhteiden muutos sekä muiden kuin valtiollisten toimijoiden merkityksen kasvu heijastuvat monin tavoin myös ihmisoikeuspolitiikkaan.

Suomen ulkoasiainhallinnon ensimmäinen ihmisoikeusstrategia ja siihen liittyvä toimintaohjelma on valmisteltu tilanteessa, missä kansainvälisen toimintaympäristön haasteellisuus korostaa tarvetta harkita toiminnan painopisteitä ja toimintatapoja entistä huolellisemmin. Kansainvälisten voimasuhteiden muutokset, erityisesti nousevien talouksien vaikutusvallan ja itseluottamuksen kasvu, ovat asettaneet Euroopan unionin ja samanmieliset valtiot usein puolustuskannalle Yhdistyneissä kansakunnissa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla. Ihmisoikeuksien universaalisuus on jatkuvan hyökkäyksen kohteena ja esimerkiksi naisten ihmisoikeuksien edistäminen on erittäin vaivalloista.

Haurassa valtioissa ihmisoikeusloukkaukset ja humanitaariset kriisit ovat vakava ongelma, joka usein heijastuu myös niiden rajojen ulkopuolelle. Demokraattisten instituutioiden rakentaminen ja vahvistaminen, rankaisemattomuuteen puuttuminen sekä kansalaisyhteiskunnan tukeminen ovat keskeisiä elementtejä tilanteen parantamisessa. Kokemus on osoittanut, että ihmisoikeusjärjestelmässä on onnistuttu saamaan aikaan myönteisiä tuloksia

silloin kun toiminta on rakentunut pitkäkestoiseen yhteistyöhön kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Median, internetin ja sosiaalisen median rooli on kasvanut merkittävästi. Kehitys avaa uusia mahdollisuuksia ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisjärjestöjen toiminnalle. Samalla pyrkimykset sananvapauden rajoittamiseen ovat huolestuttavasti lisääntyneet. Median kasvanut rooli ihmisoikeustilanteiden seurannassa on luonut poliittista painetta puuttua ihmisoikeusloukkauksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Ns. arabikeväästä alkaneet tapahtumat ovat johtaneet syvälliseen muutosprosessiin, jonka lopputulosta ei vielä pystytä arvioimaan. Demokratian vahvistamisen kannalta kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten ja naisten aseman edistäminen sekä demokraattisten instituutioiden vahvistaminen on avainasemassa.

”Ihmisoikeudet, rauha, turvallisuus ja kehitys ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa ja toisistaan riippuvaisia.”

Ihmisoikeudet, rauha, turvallisuus ja kehitys ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa ja toisistaan riippuvaisia. Turvallisuus edellyttää taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä kehitystä. Kestävän kehityksen toteutuminen puolestaan edellyttää turvallisuutta ja ihmisoikeuksien toteutumista. Hallitsematon väestönkasvu, taistelu luonnonvaroista ja ilmastonmuutos asettavat planeettamme kestokyvyn koetukselle ja vaikeut-

tavat myös ihmisoikeuksien toteutumista erityisesti haavoittuvien ryhmien kuten alkuperäiskansojen kohdalla.

Lissabonin sopimuksen ja vuonna 2007 mukautetun Euroopan unionin perusoikeuskirjan voimaantulo on muuttanut EU:n ulkopolitiikan dynamiikkaa myös ihmisoikeusasioissa. Ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja sekä EU:n ulkosuhdehallinto ovat keskeisiä toimijoita myös ihmisoikeuspolitiikassa. Uusi ihmisoikeuksien erityisedustaja vahvistaa osaltaan ihmisoikeuksien asemaa EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Euroopan unioni hyväksyi kesäkuussa 2012 ensimmäisen ihmisoikeusstrategian sekä siihen sisältyvän toimintaohjelman. Tämä antaa mahdollisuuksia tehostaa ihmisoikeuksien valtavirtaistamista EU:n ulkosuhteissa ml. kriisinhallinnassa. ●

1. IHMISOIKEUDET SUOMEN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLITIIKASSA

Suomen ulkopolitiikan tavoitteena on kansainvälisen oikeuden kunnioituksen, vakauden, turvallisuuden, rauhan, oikeudenmukaisuuden ja kestäväen kehityksen vahvistaminen sekä oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen.

Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen edistäminen lisää vakautta ja turvallisuutta ja vahvistaa myös Suomen turvallisuutta. Demokraattiset, ihmisoikeuksia kunnioittavat valtiot ovat vakaampia ja vähemmän alttiita konflikteille. Konfliktien ehkäisyssä ihmisoikeuksien kunnioittamisella ja syrjimättömällä toteutumisella ja rankaisemattomuuden vähentämisellä on keskeinen rooli. ●

”Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen edistäminen lisää vakautta ja turvallisuutta ja vahvistaa myös Suomen turvallisuutta.”

2. IHMISOIKEUDET OVAT YLEISMAAILMALLISIA

”Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan.” YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset velvoittavat hallituksia kunnioittamaan ja toteuttamaan kaikkien ihmisoikeudet tasavertaisesti ja syrjimättä. Ihmisoikeudet ovat osa kansainvälistä oikeutta ja ihmisoikeussopimukset muodostavat kansainvälisesti sitovan normiston, jolla turvataan oikeuksia suoraan yksilöille ja myös ryhmille.

Ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus on Suomen hallituksen ihmisoikeuspolitiikan perusta. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset perustuvat ihmisoikeuksien universaalisuudelle: ihmisoikeudet kuuluvat kaikille riippumatta syntyperästä, sukupuolesta, iästä, kielestä, kulttuuritaustasta, seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä tai muusta ominaisuudesta. Vaikka kulttuurierot voidaan ottaa huomioon, ne eivät oikeuta ihmisoikeuksien loukkaamiseen. Suomi toimii johdonmukaisesti yleismaailmallisuuden periaatteen säilymiseksi ja vahvistumiseksi.

Valtioilla on ensisijainen vastuu kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamisesta, suojelemisesta ja edistämisestä poliittisista, taloudellisista tai sivistyksellisistä järjestelmistään riippumatta. Ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus velvoittaa ja oikeuttaa kansainvälistä yhteisöä edistämään ihmisoikeuksia ja puuttumaan ihmisoikeusloukkauksiin. Suojeluvastuun periaate (*Responsibility to Protect*) painottaa valtion ensisijaista vastuuta suojella väestöään joukkotuhonnalta, sotarikoksilta, etniseltä puhdistukselta ja ihmisyhteen kohdistuvilta rikoksilta. Kansainvälisellä yhteisöllä on velvollisuus auttaa ja tukea valtioita tämän vastuun täyttämässä. Rankaisemattomuuden poistamiseen tähtäävät toimet ovat tässä keskeisessä asemassa, myös niiden ennaltaehkäisevän vaikutuksen vuoksi. Tilanteissa, joissa valtio ilmeisellä tavalla laiminlyö velvollisuuttaan suojella väestöään näiltä rikoksilta, kansainvälisen yhteisön on ryhdyttävä kollektiivisiin toimiin väestön suojelemiseksi ensisijassa rauhanomaisin keinoin, mutta niiden ollessa riittämättömiä viime kädessä YK:n turvallisuusneuvoston pakottavien toimivaltuuksien nojalla. Suomi pitää

tärkeänä, että suojeluvastuuta toimeenpannaan aktiivisesti ja korostetaan sen ennaltaehkäiseviä ulottuvuuksia.

Ihmisoikeuksien jakamattomuus tarkoittaa sitä, että ihmisoikeudet ovat samanarvoisia ja toisistaan riippuvaisia. Kansalais- ja poliittiset oikeudet (KP) sekä taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet (TSS) ovat yhtä tärkeitä ja toisiaan vahvistavia. Suomen hallitus toimii sen puolesta, että samalla kun KP-oikeuksien asemaa vahvistetaan TSS-oikeuksien asema kehittyy tasaveroiseksi KP-oikeuksien kanssa.

Kansainväliset ihmisoikeussopimukset muodostavat jo varsin kattavan oikeudellisen suojajärjestelmän. Suomi pyrkii edistämään keskeisten ihmisoikeussopimusten ratifiointia sekä niiden täysimääräistä täytäntöönpanoa maatasolla. Suomen hallituksen tavoitteena on näiden sopimusten takaamien oikeuksien toteutuminen käytännössä, myös kaikkein köyhimpien ja haavoittuvimpien kohdalla.

Ihmisoikeussopimusten antaman suojan kattavuutta tulee kuitenkin tarkastella ja tarvittaessa pyrkiä kehittämään sopimusjärjestelmää. Suomi osallistuu uusien ihmisoikeussopimusten ja niiden pöytäkirjojen laadintaan. Kansallisesti tulee varmistaa riittävät resurssit ja muut käytännön edellytykset sille, että uudet ihmisoikeussopimukset voidaan ratifioida poliittisen harkinnan jälkeen viivytystä. Sopimusten valmistelu- ja ratifiointiprosessit järjestetään osallistavasti. ●

”Ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus on Suomen hallituksen ihmisoikeuspolitiikan perusta.”

3. IHMISOIKEUKSIA EDISTETÄÄN YHTEISTYÖLLÄ

Euroopan unioni on Suomelle keskeinen toimintakanava. EU ottaa laajasti kantaa eri valtioiden ihmisoikeustilanteisiin. Unionin eri instrumenttien – ihmisoikeusstrategia, maakohdattaiset strategiat ja suuntaviivat – on oltava yhdensuuntaisia ja toisiaan täydentäviä. EU:n toiminnan johdonmukaisuutta ml. sisäisen ja ulkoisen toiminnan koherenssia tulee vahvistaa. On tärkeää pystyä puuttumaan ihmisoikeus-, demokratia- ja oikeusvaltio-ongelmiin myös unionin jäsenvaltioissa sekä EU-jäsenyyttä tavoittelevissa valtioissa. Suomi pitää tärkeänä sitä, että kehittää keinoja varmistaa perusoikeuksien toteutuminen ja oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen EU:ssa. Tässä yhteydessä tulee hyödyntää Euroopan neuvoston asiantuntemusta. Suomi on ollut aloitteellinen EU:n liittymisessä Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja edistää liittymisprosessin avoimuutta. Tässä yhteydessä yksittäisen henkilön mahdollisuus tehdä valitus Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen tulee säilyttää mahdollisimman yksinkertaisena ja tehokkaana.

”Kansalaisjärjestöillä on paljon osaamista ja ne ovat Suomen tärkeä liittolainen ihmisoikeuksien edistämiseksi kansainvälisesti ja paikallisesti.”

EU:n naapurustossa sekä ”naapureiden-naapureissa” syvälliset yhteiskunnalliset muutokset asettavat suuria haasteita, mutta myös mahdollisuuksia ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltion edistämiseksi.

EU:n strategisissa kumppanuusdialogeissa käsitellään myös ihmisoikeuksia. On tärkeää, että kaikki jäsenmaat johdonmukaisesti sitoutuvat ihmisoikeuksien edistämiseen ja vahvistavat EU:n toiminnan vaikuttavuutta.

Suomella on vakiintunut ja läheinen yhteistyö Pohjoismaiden kanssa kaikilla tasoilla. Tätä yhteistyötä jatketaan ja kehitetään edelleen. Koska ihmisoikeuksien universaalisuusperiaate kiistetään yhä useammin, yhteistyön tarve laajemminkin ns. samanmielisten valtioiden kanssa korostuu entisestään.

Varsinkin naisten oikeuksien kohdalla Euroopan unionin hajanaisuus antaa perusteita yhteistyökumppanien etsimiseen myös EU:n ulkopuolelta. Erityisesti kansainvälisissä järjestöissä on tärkeää pyrkiä saamaan yhteistyökumppaneita yli ns. blokkirajojen asioissa, jotka ovat Suomen ihmisoikeuspolitiikan kannalta erityisen tärkeitä.

Myös nousevat taloudet on tärkeää saada säännölliseen vuoropuheluun ja yhteistyöhön.

Kansalaisjärjestöillä on paljon osaamista ja ne ovat Suomen tärkeä liittolainen ihmisoikeuksien edistämiseksi kansainvälisesti ja paikallisesti. Niiden asiantuntemusta käytetään hyväksi ihmisoikeuspolitiikan toteutuksessa. ●

4. IHMISOIKEUKSIA EDISTETÄÄN ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITIKAN KAIKILLA OSA-ALUEILLA

Ulkoasiainministeriön tavoitteena on johdonmukainen ja kokonaisvaltainen ihmisoikeuspolitiikka ja ihmisoikeusnäkökulman ja -harkinnan sisällyttäminen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kaikille osa-alueille.

Ihmisoikeuksien valtavirtaistaminen kriisinhallintaan kansainvälisesti ja kansallisesti on ensiarvoisen tärkeää. Suomi ajaa kriisinhallintaoperaatioiden mandaatteihin ja raportointiin selkeitä ihmisoikeustavoitteita. Sukupuolten tasa-arvoon tulee kiinnittää erityistä huomiota niin kriisinhallinnassa kuin rauhanvälityksessä. Siviilikriisinhallinnan osalta TSS-oikeuksien merkitys tulee huomioida entistä johdonmukaisemmin.

Suomen osallistumisessa kansainväliseen kriisinhallintatoimintaan huomioidaan erityisesti ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen edistäminen. Naisten ja tyttöjen asemaa ja osallistumista vahvistetaan erityisesti YK:n turvallisuusneuvoston Naiset, rauha ja turvallisuus (1325) -päätöslauselman mukaisesti. Vähemmistöjen ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien asemaan kiinnitetään erityistä huomiota ja kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia tuetaan.

Kestävän kehityksen saavuttamisessa ihmisoikeuksilla on keskeinen osuus. Taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kehitys edellyttää ihmisoikeuksien oikeudenmukaista toteutumista. Sukupolvien välinen solidaarisuus korostaa tehokkaita toimia lapsiköyhyyden ja nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi.

Ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen edistämiseen pyritään myös kehityspolitiikan keinoin. Köyhyys on merkittävä globaali ihmisoikeusongelma, jonka ratkaisu edellyttää kestävä taloudellisen kehityksen ohella ihmisoikeuksien toimeenpanoa ja eriarvoisuuden vähentämistä. On tärkeää lisätä valtioiden vastuullisuutta sekä hallinnon avoimuutta ja toimintakykyä ihmisoikeuksien toteutumiseksi osana kehitystä. Suomi korostaa ihmisoikeuksien toteutumista myös kaikkein köyhimpien ja haavoittuvimpien kohdalla sekä ihmisten oikeutta osallistua päätöksentekoon.

Suomi toimii ihmisoikeuksien vahvistamiseksi vuoden 2015 jälkeisen kehitysohjelman tavoitteissa ja toimeenpanossa.

Kehityspoliittisessa toimenpideohjelmassa vahvistettu ihmisoikeusperustainen lähestymistapa lisää osaltaan ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintamme johdonmukaisuutta sekä kehitys- ja ihmisoikeuspolitiikan samansuuntaisuutta.

Kansainvälisen kaupan ja investointien edistäminen ja markkinoiden avautuminen edistävät taloudellista kasvua, joka luo taloudellisia edellytyksiä useiden ihmisoikeuksien toimeenpanolle. Suomen kauppapoliittinen linja korostaa kaupan vapauttamista ja kansainvälisen kaupan sääntelyn syventämistä ja laajentamista, tavalla joka tukee ihmisoikeustavoitteiden edistämistä. Suomi pyrkii vahvistamaan työelämän perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien suojelua valtioiden välisten investointisuojaosopimusten valmistelussa, täytäntöönpanossa sekä riitojen sovittelussa.

”Ulkoasiainministeriön tavoitteena on johdonmukainen ja kokonaisvaltainen ihmisoikeuspolitiikka...”

Kansainvälisen taloudellisen yhteistyön tiivistymisen ja markkinoiden avautumisen myönteisiä vaikutuksia ihmisoikeuksien toteutumiselle voidaan tukea yksityissektorin toimin. On tärkeää, että yritykset kiinnittävät lisääntyvää huomiota vastuullisuuden osana kansainvälistä toimintaansa. Globaalien tuotantoverkostojen ja pitkien alihankintaketjujen kautta yritysten toiminta voi edesauttaa positiivista talouden avautumista tavalla, jolla on myönteisiä ihmisoikeusvaikutuksia. Tavoitteena on suomalaisten yritysten toimiminen edelläkävijänä yhteiskuntavastuussa.

Suomi tukee YK:n ihmisoikeuksia ja liiketoimintaa koskevan ohjeistuksen periaatteita ja toimeenpanoa. YK:n ihmisoikeusneuvoston vahvistamat periaatteet koskevat valtioiden vastuita suojella väestöä yritystoimintaan liittyviltä ihmisoikeusloukkauksilta, yritysten velvoitetta toimia ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla sekä loukkausten uhreiksi joutuneiden henkilöiden mahdollisuutta saada oikeussuojaa. Suomi osallistuu kansainväliseen keskusteluun, jossa pohditaan ihmisoikeuksia liike-elämässä koskevan, valtioiden välisen normiston kehittämistä.

Suomi on sitoutunut edistämään OECD:n monikansallisten yritysten toimintaohjeiden soveltamista. Monet yritykset ovat jo reagineet globaaleihin kehityshaasteisiin, ml. ihmisoikeuksien kunnioittaminen, kehittämällä sisäisiä menettelytapoja, ohjeistuksia

ja yhteiskuntavastuupolitiikkoja. Hallitus tukee alan toimijoiden pyrkimyksiä kehittää toimintakelpoisia alkuperän ja kansainvälisen toiminnan seurantajärjestelmiä.

Tietotekniikan rooli ihmisoikeuksien, erityisesti sananvapauden, toteutumiselle on merkittävä ja sen voidaan olettaa kasvavan jatkossakin. On tärkeää, että tietoyhteiskuntaa koskevat kansainväliset prosessit ovat avoimia ja korostavat tiedonvälityksen vapautta. Suomi kannattaa avoimen ja monitoimijapohjaisen internetin hallintojärjestelmän kehittämistä tavalla, jossa kansalaisjärjestöt ja liike-elämä pystyvät osallistumaan täysimittaisesti kansainväliseen päätöksentekoon ja yhteistyöhön internetiin liittyvissä kysymyksissä.

Suomalaisen aseviennin kohdalla toimeenpannaan ihmisoikeusvalvontaa, jolla pyritään ehkäisemään suomalaisaseiden käyttöä ihmisoikeusloukkauksiin kolmansissa valtioissa. Suomi toimii kansainvälisen asekauppaa koskevan sopimuksen voimaansaatamiseksi mahdollisimman kattavasti, jotta asevientä estetään tilanteissa, jossa aseita käytetään sotarikoksiin ja laajoihin ihmisoikeusloukkauksiin. Suomi korostaa sukupuolittuneen väkivallan arviointia aseviennissä.

Suomen aktiivinen toiminta kaikkein vakavimpien kansainvälisten rikosten rankaisemattomuuden poistamiseksi on merkityksellistä ihmisoikeuksien toteutumiselle ja niiden loukkausten ennalta ehkäisemiselle. Tämä toiminta säilyy tärkeänä painopistealueena Suomen ulkopolitiikassa.

Kansainvälisten pakotteiden merkitys osana kansainvälisen yhteisön toimia rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä ihmisoikeuksien turvaamiseksi on lisääntynyt. Suomi pyrkii myös pakotteiden kohteiden ihmisoikeuksien turvaamiseen.

Suomi korostaa ihmisoikeuksien, kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja pakolaisoikeuden kunnioittamista myös terrorismivastaisessa toiminnassa. ●

5. SUOMEN KANSAINVÄLISEN IHMISOIKEUSPOLITIIKAN LÄPILEIKKAAVAT TAVOITTEET JA KÄRKIHANKKEET

Ihmisoikeuspolitiikan tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi sekä Suomen ihmisoikeusprofiilin ja näkyvyyden lisäämiseksi kansainvälisillä areenoilla Suomen prioriteetit ja kärkihankkeet lähivuosille määritellään entistä tarkemmin. Yhteistyötä ja työnjakoa samanmielisten valtioiden kanssa tehostetaan ja tarkennetaan. Suomi on aloitteellinen asioissa, joissa voimme tuottaa lisäarvoa asiantuntemuksemme ja osaamisemme kautta. Voimavaroja suunnataan erityisesti tärkeisiin ihmisoikeusteemoihin, jotka muuten jäisivät vähälle huomiolle tai joissa Suomen panostuksella on ratkaiseva merkitys. Voimavarojen suuntaamisessa otetaan huomioon myös ne kansainvälisen toiminnan osa-alueet, joiden avulla voidaan erityisesti kehittää perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa ja lisätä näin kotimaisen ja kansainvälisen ihmisoikeustoiminnan keskinäistä koherenssia.

Suomen ihmisoikeuspolitiikan läpileikkaavat tavoitteet ovat syrjinnän poistaminen ja avoimuuden ja osallisuuden lisääminen. Nämä tavoitteet otetaan huomioon kaikessa toiminnassa ja niitä pyritään viemään aktiivisesti eteenpäin niin kansainvälisissä järjestöissä kuin kahdensiväisessä toiminnassa. Läpileikkaavien tavoitteiden pohjalta valitaan lähiajan kärkihankkeet, joissa pyrimme kasvattamaan osaamista, osoittamaan niihin voimavaroja sekä keräämään muilta niille tukea. Kunkin kärkihankkeen osalta valitaan tehokkaimmat toimintakanavat.

”Suomen ihmisoikeuspolitiikan läpileikkaavat tavoitteet ovat syrjinnän poistaminen ja avoimuuden ja osallisuuden lisääminen.”

Suomen oman aloitteellisuuden ohella on tärkeää valita teemat ja hankkeet, joiden tukijoihin liitymme. Suomi antaa poliittisen tukensa tärkeinä pitämilleen asioille, joita Euroopan unioni tai samanmieliset kumppanit joko Euroopan unionissa tai sen ulkopuolella jo vievät eteenpäin.

Syrjinnän kieltäminen on ihmisoikeuksien kulmakiviä. Ihmisoikeudet ovat kaikille samat, mutta tietyt ryhmät

LÄPILEIKKAAVAT TAVOITTEET

- Syrjinnän poistaminen
- Avoimuuden ja osallisuuden lisääminen

KÄRKIHANKKEET

UNIVERSAALISUUS

HAAVOITTUVIMPIEN RYHMIEN OIKEUKSIEN ERITYINEN HUOMIOINTI

joutuvat muita helpommin syrjityiksi. Naiset, lapset, vähemmistöt, alkuperäiskansat ja vammaiset henkilöt ovat usein muuta väestöä heikommassa asemassa. Vähemmistöjen osalta syrjinnän perusteet voivat olla kielellisiä, etnisiä, uskontoon tai muuhun vaakaumukseen tai esim. seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin perustuvia. Vailla virallista rekisteröintiä olevat ei-kansalaiset ovat usein kaiken kansallisen oikeussuojan ulkopuolella, vaikka yleismaailmalliset ihmisoikeudet koskevat myös heitä.

Pyrimme aloitteellisesti tuomaan esille syrjittyjen ryhmien oikeudet myös turvallisuuspolitiikan, konfliktien ehkäisyn ja kriisinhallinnan sekä demokratian edistämisen ja kehityspolitiikan keinoin.

Syrjittyjen ryhmien voimaannuttaminen ja osallistaminen on ensiarvoisen tärkeää. Kestävimpiä tuloksia saadaan edistämällä ryhmien itsensä osallistumista heitä koskevaan päätöksentekoon. Demokraattinenkin järjestelmä edellyttää usein erityistoimia esim. vähemmistöjen oikeuksien toteutumiseksi tasavertaisesti muiden kanssa.

Suomi ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon ihmisten moninaisuuden. Kiinnitämme erityistä huomiota moniperustaiseen syrjintään, jonka kohteeksi joutuvat ovat usein kaikkein heikoimmassa asemassa olevat. Myös syrjittyjen ryhmien on kunnioitettava ihmisoikeuksia kulttuuritaustasta riippumatta. Usein tytöt ja naiset joutuvat moninkertaisesti syrjityiksi.

Avoimuus on onnistuneen ihmisoikeuspolitiikan kivijalka. Avoimuuden lisääminen on Suomen läpileikkaavana tavoitteena sekä kansainvälisesti että omassa toiminnassamme. Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen kuten YK:n, Euroopan neuvoston ja Etyjin toiminnassa tarvitaan lisää avoimuutta ja kansalaisyhteiskunnan vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä. Suomi pyrkii siihen, että suljetun toimintakulttuurin tilalle luodaan avoimempi ja kansalaisyhteiskunnan kanssa vuorovaikutuksessa oleva toimintatapa. Samalla kehitämme omia käytäntöjämme entistä avoimempaan suuntaan.

Yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa kotimaassa ja ulkomailla tiivistetään edelleen. Kotimaassa yhteistyötä kansalaisjärjestöjen kanssa tehdään erityisesti Kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunnan puitteissa. Kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuuksien tukeminen on tärkeä keino toimia ihmisoikeuksien puolesta käytännössä.

Yhteistyötä ja vuorovaikutusta Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution kanssa kehitetään ja vahvistetaan. ●

6. KAHDENVÄLINEN YHTEISTYÖ

Suomi nostaa esille kahdenvälisissä suhteissa ihmisoikeusloukkaukset ja puutteet ihmisoikeuksien toteuttamisessa ja tarjoamme mahdollisuuksien mukaan käytännön apua ja yhteistyötä tilanteen parantamiseksi.

Eri valtioissa tapahtuviin ihmisoikeusloukkauksiin suhtaudutaan johdonmukaisesti ja samalla vakavuudella. Ihmisoikeusloukkauksia ja ihmisoikeuksien kehittämistarpeita otetaan esille kahdenvälisissä tapaamisissa ja konsultaatioissa sekä poliittisella että virkamiestasolla. Ihmisoikeusloukkauksiin voidaan puuttua myös luottamuksellisin demarshein tai julkisesti, ja niitä voidaan käsitellä kansainvälisten järjestöjen mekanismien avulla.

Ihmisoikeusloukkausten esiin nostamisen lisäksi ihmisoikeuksien parantamiseen voidaan myös pyrkiä kahdenvälisen käytännön yhteistyön ja hankkeiden avulla. Tällöin on mahdollista kehittää erityisesti valtioiden omia kansallisia valmiuksia puutteiden korjaamiseksi ihmisoikeuksissa mm. oikeusvaltion kehittämiseen tähtäävillä hankkeilla, joita pyritään lisäämään.

”Eri valtioissa tapahtuviin ihmisoikeusloukkauksiin suhtaudutaan johdonmukaisesti ja samalla vakavuudella.”

Ihmisoikeuksia kahdenvälisesti esiin nostettaessa on tärkeää korostaa, että Suomen toiminnan tarkoituksena on asianomaisten valtioiden oman kehityksen ja hyvinvoinnin pitkäjänteinen tukeminen. Ihmisoikeuksia edistettäessä huomioon otetaan kulloinkin käsillä oleva tilanne ja se, millä tavoin tuloksia on parhaiten saavutettavissa. Oikean toimintatavan valinta edellyttää syvällistä tietoa maan tilanteesta ja hallituksen suhtautumistavasta. Usein kysymykseen tulee useamman eri keinon yhdistelmä. Kahdenvälinen toiminta sekä toiminta monenkeskisissä järjestöissä ja EU:n kautta voivat tukea toisiaan tehokkaalla tavalla.

Kehitysyhteistyöhankkeilla edistetään ihmisoikeuksien toteutumista maatasolla eri sektoreilla. Kehityspolitiikan avulla voidaan

tukea myös kansalaisyhteiskunnan työtä ihmisoikeuksien edistämisessä erityisesti tukemalla ihmisoikeuspuolustajia, ml. korruptiota-pauksia esiin tai julkiseen tietoisuuteen tuovia henkilöitä.

Suomalaisen ja paikallisen kansalaisyhteiskunnan asiantunte-muksen hyödyntämistä tehostetaan. Niiden rooli on tärkeä erityi-sesti ihmisoikeustilanteiden arvioinnissa sekä ongelmien, ihmis-oikeusloukkausten ja ratkaisuvaihtoehtojen esiin nostamisessa. ●

7. TOIMINTA KANSAINVÄLISISSÄ JÄRJESTÖISSÄ

Vahva multilateraalinen järjestelmä on ihmisoikeuksien kehittämisessä ja edistämässä välttämätön. Ihmisoikeuksien yleismaailmallisuuden vuoksi maailmanlaajuinen järjestö, Yhdistyneet kansakunnat, on korvaamaton kanava. YK:ssa sekä luodaan maailmanlaajuiset ihmisoikeusnormit että seurataan ja arvioidaan niiden täytäntöönpanon kehittymistä.

Suomi haluaa edelleen vahvistaa YK:ta ja sen toimintaa ihmisoikeuksien edistämiseksi. Ihmisoikeuksien, turvallisuuden ja kehityksen yhteenkuuluvuuden vahvistamiseksi käytännön työssä YK:n eri toimijoiden yhteistyötä tulee parantaa ja ihmisoikeusperusteista lähtökohtaa vahvistaa. Tavoitteemme on valtavirtaistaa ihmisoikeudet kaikkeen YK:n toimintaan. Maailmanjärjestön uuden, vuoden 2015 jälkeisen kehitysagendan tulee perustua ihmisoikeuksiin.

Suomi puolustaa ihmisoikeuksien toteutumista valvovien mekanismien toimintaedellytyksiä ja riippumattomuutta ja pyrkii turvaamaan niille riittävät resurssit.

Alueellisilla järjestöillä on tärkeä YK:n toimintaa täydentävä merkitys. Alueellisten ihmisoikeusnormien tulee pyrkiä YK:n tason ylitävään ihmisoikeuksien suojeluun.

Euroopan neuvosto ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö, Etyj, ovat hyödyllisiä kanavia ihmisoikeuksien edistämiseen. Euroopan neuvoston vahvuudet ovat sen kattava, oikeudellisesti sitova normisto ja pan-eurooppalainen jäsenpohja. Suomen tavoitteena on Euroopan neuvoston monitorointimekanismien riippumattomuuden ja toimintaedellytysten turvaaminen. Etyjillä on tärkeä merkitys laajan turvallisuuden vahvistajana Suomen lähi-alueella. Suomi painottaa inhimillisen ulottuvuuden sitoumusten toimeenpanon parantamista sekä Euroopan neuvoston, Etyjin ja Euroopan unionin yhteistyötä on edelleen tiivistettävä.

Kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa sosiaalisia ja taloudellisia ihmisoikeuksia edistävällä työllä on yhä merkittävämpi rooli. Maailmanpankkiryhmällä ja alueellisilla kehitysrahoituslaitoksilla on merkittävä asema osallistavan kasvun edistäjinä ja erityisesti Maailmanpankissa ihmisoikeuksia edistävä työ on noussut entistä huomattavampaan asemaan, suurelta osin Pohjoismaiden ja Baltian maiden ansiosta. Suomen tavoitteena on valtavirtaistaa ihmisoikeuksia edistävää työtä kaikessa kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten kanssa tehtävässä yhteistyössä. ●

**”Suomi puolustaa ihmisoikeuksien toteutumista valvo-
vien mekanismien toimintaedellytyksiä ja riippumatto-
muutta ja pyrkii turvaamaan niille riittävät resurssit.”**

8. IHMISOIKEUDET ULKOASIAINHALLINNON TOIMINNASSA

Ihmisoikeudet ovat Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskiössä ja ne otetaan huomioon kaikilla ulkopolitiikan osa-alueilla. Johdonmukaisuuden lisäämiseksi ulkoasiainhallinnon virkamiesten ihmisoikeuskoulutusta lisätään uran kaikissa vaiheissa sekä yleisellä että kohdennetulla koulutuksella. Ministeriön virkamiesten ja kansalaisyhteiskunnan ihmisoikeustoimijoiden yhteistyötä rohkaistaan ja edistetään.

Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategian seurannassa huolehditaan valtavirtaistamisen toteutumisesta. Kansainvälisten

”Johdonmukaisuuden lisäämiseksi ulkoasiainhallinnon virkamiesten ihmisoikeuskoulutusta lisätään...”

ihmisoikeusasiain neuvottelukunta arvioi toimintaohjelman tavoitteiden toteutumista vuosittain. Ulkoasiainministeriö ja neuvottelukunta toimivat vuorovaikutuksessa. ●

ULKOASIAINMINISTERIÖN JULKAISUJA

9 / 2013

2013

ISSN 0358-1489
ISBN 978-952-281-145-5
PDF ISBN 978-952-281-143-1
e-julkaisu ISBN 978-952-281-144-8